

seria
BEZDROŻA
CLASSIC

Bezdroża

Litwa

W krainie bursztynu

ERGO
HESTIA®

Ubezpieczenie
w podróży

10 ZASAD

ODPOWIEDZIALNEGO PODRÓŻOWANIA

PODRÓŻUJ ODPOWIEDZIALNIE – DBAJ O ŚRODOWISKO
I DZIEDZICTWO KULTUROWE KRAJÓW I REGIONÓW, KTÓRE ZWIEDZASZ

1

Zaplanuj swoją podróż
i przygotuj się do niej.

2

Naucz się choćby kilku słów i zwrotów
w języku kraju czy regionu, który odwiedzasz.

3

Kupuj lokalne
produkty i pamiątki.

4

Korzystaj z usług miejscowych
ludzi, tak by jak najwięcej
Twoich wydatków wspierało
lokalną gospodarkę.

5

Kosztuj miejscowej kuchni,
kupuj sezonowe produkty
spożywcze na targach
i jarmarkach.

6

Szanuj mieszkańców, ich kulturę
i tradycję, staraj się nie zwracać
na siebie uwagi strojem
i zachowaniem zupełnie
odmiennym od miejscowych
zwyczajów, proś o zgodę, gdy
chcesz zrobić komuś zdjęcie.

7

Nie zostawiaj po sobie śmieci,
szczególnie w miejscach cennych
przyrodniczo i parkach narodowych.

8

Dbaj o dziedzictwo kulturowe, nie zostawiaj po
sobie śladu, zwiedzając obiekty zabytkowe
i stanowiska archeologiczne.

9

Korzystaj z ekologicznych
środków transportu
i komunikacji publicznej.

10

Podróżuj aktywnie i poznawczo!

- Kup książkę
- Poleć książkę
- Oceń książkę

- Księgarnia internetowa
- Lubię to!
- Nasza społeczność

Agnieszka Apanasewicz
Andrzej Kłopotowski
Michał Lubina

Litwa

W krainie bursztynu

*A czy znasz ty, bracie młody,
Te pokrewne swoje rody?
Tych Górali i Litwinów,
I Żmudź świętą i Rusinów?*

Wincenty Pol, *Pieśń o ziemi naszej*

Kup książkę

Poleć książkę

Niezbędnik turysty

zawsze pod ręką

Godło Litwie

Flaga Litwie

Polskie placówki dyplomatyczne na Litwie

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Wilnie,

ul. Smėlio 20a; ☎ +370 5 2709005, +370 5 2194700;
📧 www.wilno.msz.gov.pl

Wydział Konsularny Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Wilnie,

ul. Smėlio 22a; ☎ +370 5 2709004, +370 5 2194700;
📧 www.wilno.msz.gov.pl

Konsulat Rzeczypospolitej Polskiej w Kłajpedzie,

ul. Kalvos 4; ☎ +370 46 310183, +370 614 53923; 📧 www.konsularrp-klajpeda.pl

Instytut Polski w Wilnie,

ul. Didžioji 23; ☎ +370 5 2649332, +370 5 2649334;
📧 www.lenkukultura.lt

Ważne telefony

Straż pożarna: ☎ 01
Policja: ☎ 02
Pogotowie ratunkowe: ☎ 03
Służby ratunkowe: ☎ 112

Numery kierunkowe

Do Polski: +48
Na Litwę: +370

Strefa czasowa

Czas lokalny na Litwie = czas polski + 1 godzina:
- UTC+2 (czas zimowy)
- UTC+3 (czas letni)

Przydatne języki

Rosyjski (głównie w kontaktach ze starszym pokoleniem) i angielski.

Turystyczny *savoir-vivre*

- Litwini witają się, podając rozmówcy rękę.
- Rozpoczynając rozmowę, pozdrowienie najlepiej wypowiedzieć po litewsku, np. *labą diena* (dzień dobry).
- Wchodząc do czyjegoś domu, należy zdjąć buty.
- Przychodząc do kogoś z wizytą, najlepiej przynieść gospodarzom upominek, np. kwiaty.
- Nie próbuj przekonywać Litwinów, że Wilno i Wileńszczyzna to tereny rdzennie polskie i za takie powinny być uważane także i dziś.
- Nie domagaj się, by wszyscy dookoła mówili po polsku.
- Nie nazywaj Litwinów „Ruskimi”.
- Nie wchodź za ikonostas podczas zwiedzania cerkwi.

Oznaczenia toalet

Dla mężczyzn: V lub ▼
Dla kobiet: M lub ▲

Kup książkę

Poleć książkę

Przepisy drogowe

- Dopuszczalne prędkości w terenie zabudowanym 50 km/godz., poza terenem zabudowanym 90 km/godz., na autostradzie 130 km/godz.
- Zawartość alkoholu we krwi: 0,4‰ (kierowcy, którzy nie mają minimum 2-letniego doświadczenia – 0,2‰).
- Wymagane wyposażenie samochodu: apteczka, trójkąt ostrzegawczy, gaśnica i kamizelka odblaskowa.
Więcej zob. s. 40.

Zagrożenia

- Litwa jest bezpiecznym krajem, wystarczy więc kierować się zdrowym rozsądkiem i m.in.
- nie obnosić się z zasobnością portfela;
  - nocą unikać podejrzanych uliczek i knajp;
  - nie kapać się w miejscach, gdzie jest to zabronione.
- Więcej zob. s. 41.

Przydatne zwroty

- bilet – bilietas
lotnisko – oro uosta
pociąg – traukiny
dworzec autobusowy – autobusų stotis
dworzec kolejowy – ggležinkelio stotis
tanio – pigus
drogo – brangus
poczta – paštas
proszę – prašom
dziękuję – ačiū
dobranoc – labanakt
Mam na imię – Mano verdas
Więcej zob. *Słowniczek*, s. 252

Jeśli lubisz stare zamczyska...

...koniecznie odwiedź:

- Czerwony Dwór (s. 183)
- Neogotycki zamek w Raudaniu (s. 159)
- Średniowieczny Zamek Górny w Wilnie (s. 76)
- Zamek Giełgudów z XVII w. (s. 159)
- Zamek księcia Witolda w Trokach (s. 120)
- Zamek Radziwiłłów w Birżach (s. 220)
- Zamek wielkich książąt litewskich w Miednikach Królewskich (s. 116)

Jeśli lubisz nietypowe muzea...

...koniecznie odwiedź:

- Grūtas Park pod Druskienikami z m.in. dziełkami socrealistycznych pomników (s. 142)
- Muzeum Czekolady w Szawlach (s. 240)
- Muzeum Diabłów w Kownie (s. 181)
- Litewskie Muzeum Etnokosmologiczne w Kulionys (s. 114)
- Muzeum Głazów w Masiadach (s. 201)
- Muzeum Kotów w Szawlach (s. 240)
- Muzeum Zimnej Wojny w Berżorach (s. 250)

Jeśli lubisz miejsca znane z literatury...

...koniecznie odwiedź:

- Celę Konrada z Mickiewiczowskich *Dziadów* w wileńskim klasztorze Bazyliańców (s. 89)
- Dolinę Mickiewicza wzmiankowaną w *Grzyźnie i Konradzie Wallenrodzie* (s. 180)
- Dolinę Niewiaży opisaną przez Miłosza w *Dolinie Issy* (s. 163)
- Kiejdany, w których miał siedzibę książę Janusz Radziwiłł z *Potopu* Sienkiewicza (s. 160)
- Taurugi, w których miał siedzibę książę Bogusław Radziwiłł z *Potopu* Sienkiewicza (s. 214)
- Zamek Radziwiłłów w Birżach, także znany z Sienkiewiczowskiej *Trylogii* (s. 220)

Jeśli lubisz kurorty i uzdrowiska...

...koniecznie odwiedź:

- Birsztany – popularne uzdrowisko południowej Litwy (s. 132)
- Druskieniki – najbardziej znany litewski kurort (s. 136)
- Połagę – największy nadmorski kurort Litwy (s. 205)

Kup książkę

Poleć książkę

Zobacz koniecznie

1 Stare Miasto w Wilnie

Wileńska starówka – wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO – to miejsce, gdzie tętni serce Litwy. Znajdziemy tu zabytki z różnych epok, malownicze uliczki, gwarne place. Tu także znajduje się symbol Wilna: Ostra Brama. Więcej zob. s. 76.

Wileńska katedra

Kup książkę

Poleć książkę

Cmentarz na Rossie

2 Cmentarz na Rossie w Wilnie

To jedna z najważniejszych nekropoli dla Polaków, narodowy panteon. Pochowano tu m.in. poetę Władysława Syrokomłę, ojca i ojczyma Juliusza Słowackiego – Euzebiusza Tomasz Słowackiego i Augusta Bécu, a także matkę Marszałka Piłsudskiego – Marię z Billewiczów. Więcej zob. s. 99.

3 Zamek w Trokach

Zamek na jeziorze Galwe był ulubioną siedzibą księcia Witolda. Do dziś – ze względu na położenie oraz imponujące mury z narożnymi wieżami – robi ogromne wrażenie na zwiedzających. Więcej zob. s. 120.

Zamek w Trokach

Kup książkę

Poleć książkę

Park Zdrojowy w Druskeniakach

4 Druskeniki

Jeden z najstarszych i najpopularniejszych kurortów na Litwie pełen jest też atrakcji architektonicznych i pamiątek historycznych. Okolice miasta słyną zaś ze wspaniałej przyrody. Więcej zob. s. 136.

5 Kowno

Kowno szczyci się najpiękniejszym – po wileńskim – zespołem zabudowy Starego Miasta w kraju (tu właśnie znajduje się największy i najpiękniejszy ratusz na Litwie, a także Dom Perkuna – najpiękniejszy gotycki budynek świecki w kraju). W mieście znajdziemy też jedno z nielicznych w Europie funikularów – przejażdżka taką kolejką to rzadka przyjemność. Więcej zob. s. 166.

Kowieńskie Stare Miasto

Kup książkę

Poleć książkę

Skansen Rumszyski

6 Skansen Rumszyski

Zajmujące 175 ha muzeum etnograficzne to najciekawszy skansen na Litwie. Można tu zobaczyć przykłady zabudowy z różnych regionów Litwy, a także wziąć udział w rozmaitych warsztatach i np. samodzielnie ulepić garnek. Więcej zob. s. 185.

7 Mierzeja Kurońska

Litewski Hel, wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO, to jedna z największych atrakcji turystycznych Litwy. Oficjalnie istnieje tu jeden organizm miejski – Neringa, ale w rzeczywistości znajdziemy tu cztery urokliwe miejscowości oddzielone od siebie kilometrami iglastego lasu i wędrującymi wydmami. Więcej zob. s. 201.

Wydmny na Mierzei Kurońskiej

8 Park Regionalny Delty Niemna

Delta Niemna to spełnienie marzeń poszukiwaczy miejsc nieskażonych ingerencją człowieka, a zarazem jedna z największych przyrodniczych atrakcji kraju. Park założono w miejscu, gdzie główna rzeka Litwy wpada do Zalewu Kurońskiego. Więcej zob. s. 211.

Przylądek Ventė

Kup książkę

Poleć książkę

Góra Krzyży k. Szawli

© rimofoto / Depositphotos.com

Kaplica Objawienia w Szydłowie

© Raimundas / Fotolia.com

9 Góra Krzyży

Góra Krzyży, zwana też Żmudzką Kalwarią, to miejsce niezwykle – symbol siły, wiary i oporu Litwinów przeciwko przesładowaniom. Widok kilkuset tysięcy krzyży przyniesionych w jedno miejsce przez rzesze pielgrzymów robi niesamowite wrażenie. Więcej zob. s. 241.

10 Sanktuarium w Szydłowie

Tu, gdzie dziś istnieje najważniejsze sanktuarium Litwy, na początku XVII stulecia Matka Boża objawiła się nie katolikom, lecz ewangelikom (!). Pielgrzymi od wieków przybywają do żmudzkiej Częstochowy, by pokłonić się przed obliczem Matki Bożej Szydłowskiej. Więcej zob. s. 242.

11 Żmudzki Park Narodowy

W tym miejscu tradycja przeplata się z naturą, park zachwyci więc nie tylko przyrodników, ale też miłośników architektury drewnianej. Więcej zob. s. 248.

Jezioro Płotele w Żmudzkim Parku Narodowym

© Maklaule / Depositphotos.com

Kup książkę

Poleć książkę

Zwiedzanie Litwy

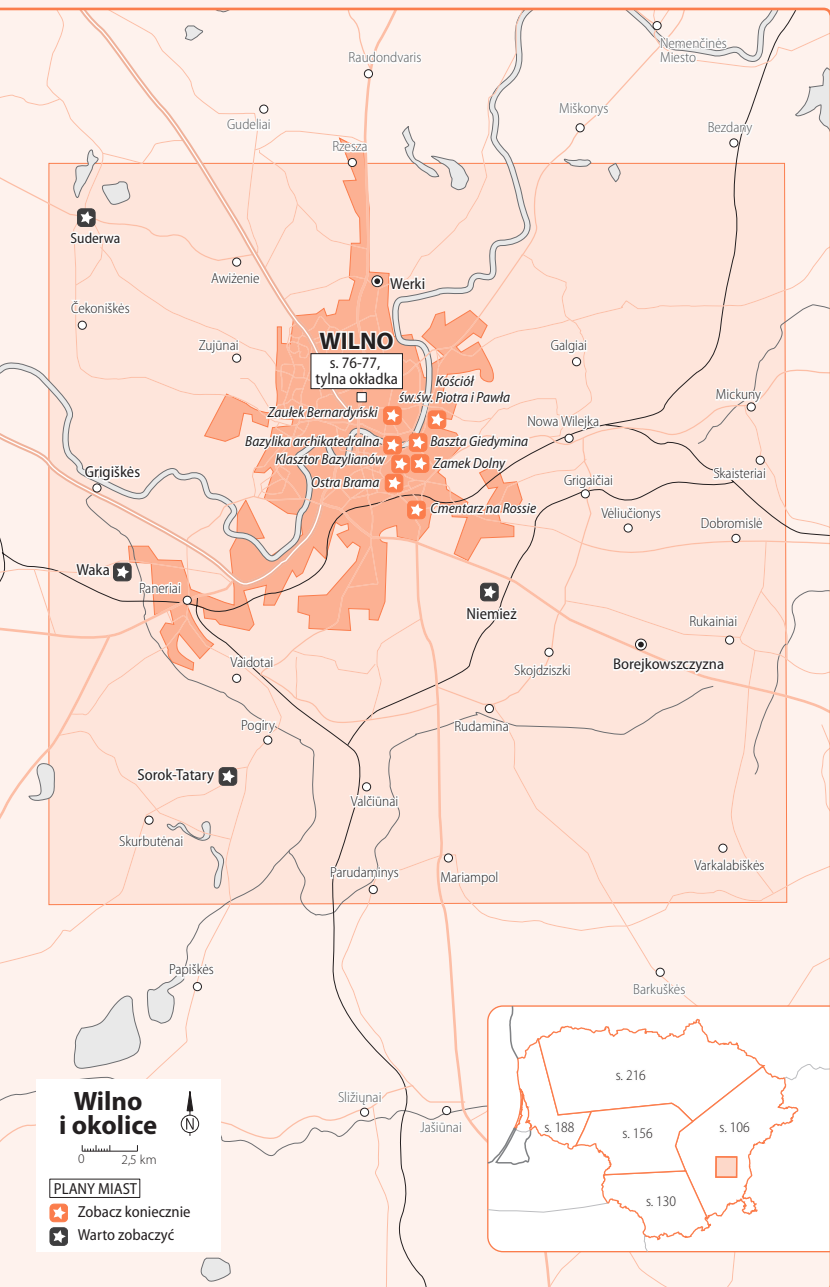
Niniejszy rozdział zawiera informacje przydatne podczas podróżowania po Litwie. Kraj podzielono na sześć regionów: Wilno (opisano w nim także najbliższe okolice litewskiej stolicy), Wileńszczyzna, Litwa południowa, Kowieńszczyzna, Litwa zachodnia oraz Litwa północna (obejmuje swym zasięgiem Żmudź i północną część Auksztoty). Opis każdego regionu poprzedzono mapą z zaznaczonymi na niej miejscowościami opisanymi w przewodniku. Nazwom miast, których plany znajdziemy w przewodniku, towarzyszy ramka z odsyłaczem do odpowiedniej strony.

W poszczególnych regionach przedstawiono atrakcje litewskich miast: kościoły, cerkwie, zamki, grodziska, muzea, galerie, zabytkowe kamienice i wiele interesujących obiektów. Rozdział ten prezentuje również inne miejsca – atrakcyjne zarówno pod względem geograficznym, jak i historycznym.

Podróż po ziemi litewskiej rozpoczynamy od stolicy oraz jej starówki wpisanej na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO, a kończymy na ziemi żmudzkiej – w sercu Sienkiewiczowskiego *Potopu*.

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Wilno i okolice

Wilno to miasto niezwykle. Z jednej strony przepływającej przez środek litewskiej stolicy Wilii rozciąga się starówka – jedna z najpiękniejszych w północno-wschodniej części Europy, którą codziennie odwiedzają tysiące turystów. Z drugiej strony rzeki widzimy tętniące życiem miasto z nowoczesnymi centrami biznesowymi. O tym, że znajdujemy się w jednej z 28 stolic państw unijnych, przypominają budynki rządowe, parlament oraz przedstawicielstwa organizacji europejskich.

Wędrując po starym mieście, będziemy natrafiać na tablice przypominające o Wilnie litewskim, polskim, żydowskim, białoruskim, niemieckim czy rosyjskim. Wilno jest dziś bowiem miastem, z którym identyfikują się przedstawiciele wielu narodów. W tym tkwi jego siła, co Litwini – po trudnych latach 90. – wreszcie zrozumieli.

Zupełnie inne są okolice litewskiej stolicy. Czas zdaje się płynąć tu wolniej. Podobnie jak w Wilnie, także i tu wyczuwalny jest wielokulturowy duch, szczególnie w dwóch wioskach tatarskich: w Sorok-Tatarach i Niemieżu, gdzie zachowały się drewniane świątynie muzułmańskie i gdzie działają mizary – cmentarze, na których do dziś grzebani są przedstawiciele społeczności tatarskiej.

- ✦ **Archikatedra św.św. Stanisława i Władysława** (s. 79)
– najważniejsza świątynia Wilna
- ✦ **Baszta Giedymina** (s. 76) – jeden z najlepszych punktów widokowych w mieście
- ✦ **Cmentarz na Rossie** (s. 99) – jedna z najważniejszych nekropolii dla Polaków
- ✦ **Klasztor Bazylianów** (s. 89) – cela Konrada
- ✦ **Kościół św.św. Piotra i Pawła** (s. 98) – jeden z najwybitniejszych przykładów sztuki barokowej
- ✦ **Ostra Brama** (s. 90) – symbol Litwy
- ✦ **Zamek Dolny** (s. 78) – zrekonstruowany Pałac Wielkich Książąt Litewskich z pamiątkami czasów Rzeczypospolitej Obojga Narodów
- ✦ **Zaulek Bernardyński** (s. 86, 87) – znajduje się tam dom, w którym mieszkał Adam Mickiewicz
- ✦ **Niemieź i Sorok-Tatary** (s. 104) – wsie, w których wciąż mieszka społeczność tatarska
- ✦ **Suderwa** (s. 103) – kościół w kształcie rotundy
- ✦ **Waka** (s. 103) – rezydencja na obrzeżach Wilna

Historia

Powstanie pierwszej osady datuje się na ok. V w. Na przełomie XII i XIII w. uformował się już gród, którego władcą był książę Świn-toróg. U stóp dzisiejszej Góry Zamkowej wybudował on świątynię Perkuna – w wierzeniach słowiańskich pogan najpotężniejszego boga nieba i piorunów. W XIII w. władcą grodu został Mendog, który starał się połączyć rozproszone plemiona litewskie. Według podań wcześniejszą siedzibą książąt miało być miejsce zwane Voruta, jednak do dziś nie jest znana jego lokalizacja. Nie wiadomo także, dlaczego przenoszono główną siedzibę – najpierw do Kiernowa, później do Trok. Pewne jest jednak to, że Wilno było stolicą Litwy za panowania księcia Giedymina, który w 1315 r. doprowadził do zjednoczenia ziem litewskich. Siedzibą księcia był zamek obronny wzniesiony na Górze Zamkowej u zbiegu Wilii i Wilejki. Przypomina o tym nazwa usytuowanej tu baszty – noszącej imię Giedymina. Władca, chcąc doprowadzić do rozwoju miasta, zaczął spraszać europejskich kupców i rzemieślników. Na jego apel odpowiedzieli głównie Żydzi i Niemcy. Potwierdzeniem tamtych wydarzeń są pisemne wzmianki. Zachowały się także listy z 1323 r., wysyłane przez Giedymina do władz miast i klasztorów niemieckich.

Na tle ówczesnej Europy Wilno rozkwitało pod względem politycznym i gospodarczym. Ponieważ leżało na przecinających się szlakach handlowych, stanowiło łakomy kąsek dla Krzyżaków, tylko czekających, by zagarnąć je pod pozorem krzewienia nowej wiary – chrześcijaństwa. Giedymin był protoplastą dynastii Giedyminowiczów (pol. Jagiellonowie), która odegrała ogromną rolę w dziejach Litwy i Polski, rządząc rubieżami przez kolejne stulecia. Po jego śmierci tron objął jego syn, Olgierd.

W tym czasie w Wilnie znajdowała się największa w kraju świątynia Perkuna, o której zburzeniu marzyli Krzyżacy, a której zaciekle – i z powodzeniem – bronił Olgierd.

Śmierć Olgierda zapoczątkowała walki o sukcesję między księciem Witoldem a Władysławem Jagiełłą (zob. Historia – Litwa, s. 47). Zgodnie z prawem dziedziczenia Wilno otrzymał Władysław. Klęska skłoniła wielkiego księcia do szukania sojuszników wśród Krzyżaków. W trakcie walk między nimi a Jagiełłą miasto kilkakrotnie niszczone. W 1385 r. kuzyni doszli do porozumienia i Witold wyraził zgodę na podpisanie unii w Krewie, na mocy której Jagiełło stał się królem połączonej Polski i Litwy. Zmiana statusu państwa stała się przyczynkiem do jego ochrzczenia oraz nadania praw miejskich, co miało miejsce w 1387 r. By ostatecznie położyć kres pogańskim kultom, na miejscu świątyni Perkuna wzniesiono drewnianą katedrę św. Stanisława (*Arkikatedra Bazylika*). W 1401 r. Witold otrzymał tytuł wielkiego księcia litewskiego. Za jego życia Wilno i okolice miasta zasiedlały kolejne narodo-wości – Tatarzy i Karaimi, a po nich także Polacy i Białorusini.

W 1503 r. Wilno otoczono murami obronnymi z dziewięcioma bramami i trzema basztami. Rozciągające się na powierzchni 100 ha fortyfikacje miały zapewnić bezpieczeństwo miastu, do którego już wówczas należały liczne dzielnice na przedmieściach: Antokol, Zarzecze, Łukiszki i Rossa. W XVI w. do aglomeracji przyłączono Śni-piszki i Zwierzyniec. Wilno liczyło wówczas ok. 75 tys. mieszkańców.

Wkład w rozwój litewskiej stolicy miał także król Zygmunt August, który wraz ze swym dworem osiadł tu w 1544 r. Dzięki niemu w 1569 r. zawarto unię lubelską między Polską a Litwą. W jej wyniku powstał jeden polsko-litewski organizm państwowy, na skutek czego Wilno na 350 lat utraciło rolę

Kup książkę

Poleć książkę

Oblicze miasta

Pięć epok co najmniej – bo z najstarszego, litewskiego Wilna czasów Gedymina nie pozostało nic prócz ruin na Górze Zamkowej – składało się na niejednolite, a tak wyraziste właśnie dzięki tej niejednolitości, oblicze miasta. Stąd ta zdumiewająca różnorodność kształtów, ta kapryśność wijących się jak ścieżki szlaków ulicznych, te kontrasty wyrafinowanej kultury z prymitywem jako wyraz ciągłego pasowania się Zachodu ze Wschodem, ze zmiennością przewag jednej cywilizacji nad drugą. W rezultacie pracy wieków powstał mozaikowy, jedyny bodaj w swoim rodzaju obraz miasta, oprawiony w barokową fantastyczną ramę wzgórz. W łożysku doliny nadwileńskiej, jak w olbrzymim kotle stopiły się na ogniu wspólnej historii elementy egzotyczne ze swojskimi, dając bryłę, w której żywe żywioły złota połyskują obok zwykłego żwiru, a wypolerowane, wypieszczone dłońią artysty kontury dotykają nieokrzęsianych partyj i poszarpanych linii tworzą samorodnego.

Tadeusz Łopalewski, *Między Niemnem a Dźwinią*

stolicy na rzecz Krakowa, a później Warszawy. Nowa sytuacja doprowadziła także do stopniowego spolszczania się litewskiej elity i upowszechnienia europejskiej kultury. Dla miasta zmiany te miały pozytywny skutek, zwłaszcza w dziedzinie oświaty. Sprowadzeni do Wilna jezuita otworzyli kolegium, które Stefan Batory przekształcił w Akademię Wileńską (1578), zwaną później Uniwersytetem Wileńskim. Pierwszym rektorem uczelni był ksiądz Piotr Skarga. Warto dodać, że to najstarszy uniwersytet w republikach nadbałtyckich. Jezuita początki historii uniwersytetu sprawiły, że był on ośrodkiem walki z reformacją. Istotny wpływ na „duchową” historię Wilna miał kult św. Kazimierza (1458–84), patrona Litwy. Podobno zwycięstwo nad Rosją pod Połockiem w 1518 r. było wynikiem wyłącznie jego pieczy. Święto patrona Litwy przypadające na dzień 4 marca obchodzi się do dziś. Organizowany jest wówczas wielki jarmark znany jako Kaziuki.

W 1610 r. Wilno strawił ogromny pożar. W latach 1655–60 strzegące spokoju mieszkańców mury obronne skruszyły wojska moskiewskie. Oba wydarzenia znacząco zahamowały rozwój miasta.

Spokój przywrócony przez hetmana Michała Kazimierza Paca nie trwał długo. W 1702 r. podczas wojny północnej Wilno zajęli Szwedzi. Kolejne lata znaczone były dalszą serią tragicznych pożarów i epidemii. Wystarczy wspomnieć, że z dziewięciu okazałych bram wjazdowych do dziś ocalała tylko jedna – Miednicka, zwana też Ostrą Bramą. Zabudowania zniszczone przez ogień rekonstruowano głównie w duchu panującego wówczas baroku.

Bardziej łaskawy był dla Wilna wiek XVIII, zwłaszcza czasy panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. Dzięki niemu powstawały pierwsze gazety, np. „Kurier Litewski”. Był to także korzystny okres dla środowiska żydowskich uczonych. Najwybitniejszym ich przedstawicielem był Eliasz Ben Salomon Zalman (1720–97), zwany Gaonem Wileńskim – wielki znawca Tory, Talmudu, Kabały oraz gramatyki hebrajskiej.

W trakcie insurekcji kościuszkowskiej w 1794 r. miasto zaatakowali Rosjanie. Choć pierwszy atak udało się odeprzeć, następny przyniósł druzgocącą klęskę i Wilno włączono do imperium rosyjskiego. Rok później z miasta uczyniono stolicę guberni w zaborze rosyjskim. Tej trudnej sytuacji

Kup książkę

Poleć książkę

Pieśń o Wilnie

Nasze miłe miasto Wilno, Litwy stolico pra-
dawna, między Wschodem i Zachodem Ty
nam dzisiaj jesteś bramą

Danuta Brodowska, *Pieśń o Wilnie*

politycznej nie zmienił nawet Napoleon, który w 1812 r. zajął stolicę. Przegrawszy z carem Rosji, zmuszony był oddać mu Wilno i opuścić miasto.

Wiek XIX to z kolei czas rozbudzania świadomości narodowej, który swoim rozmachem objął całą Europę. Powstawały wówczas liczne organizacje patriotyczne – m.in. filomaci, filareci czy promieniści. W poczet ich członków wchodziłi głównie studenci uniwersytetu, wśród nich Adam Mickiewicz, Jan Czeczot, Joachim Lelewel oraz Tomasz Zan. Wielu z nich przyplaciło tę działalność zesłaniem w głąb Rosji. Pomimo represji ze strony caratu, Wilno pozostawało centrum litewskiego życia kulturalnego i naukowego. Obok Mickiewicza mieszkali tu i tworzyli tacy artyści, jak Juliusz Słowacki, Władysław Syrokomla, Józef Ignacy Kraszewski czy Stanisław Moniuszko. Zasługi na polu kultury położyli też rdzenni Litwini: historyk Simonas Daukantas, pisarz, folklorysta i historyk Simonas Stanevičius oraz etnograf Kiprijonas Nezabitauskas-Zabitis.

Ważnym wydarzeniem w historii Wilna było powstanie listopadowe 1830 r. Fakt, że wzięła w nim udział spora część szlachty i chłopów, wywołał późniejsze represje ze strony caratu. Rozpoczęto politykę wyradawiania i intensywnej rusyfikacji. Jeszcze drastyczniej władze zareagowały na wybuch powstania styczniowego (1863), któremu towarzyszyła fala nastrojów narodowyzwoleńczych. Powstanie krwawo stłumiono – głównie za sprawą gubernatora Michała Murawjowa („Wieszatiela”).

Represje dotknęły wszystkich dziedzin życia społecznego. Dość dobrze rozwijała się za to gospodarka, prowadzona silną ręką cara. W 1862 r. uruchomiono połączenie kolejowe do Petersburga, Prus i Warszawy, dzięki czemu Wilno stało się ważnym węzłem komunikacyjnym. Pociągnęło to za sobą wybudowanie licznych fabryk, banków i sklepów.

W latach 1915–18 Wilno okupowali Niemcy. W tym czasie powstała również Lietuvių Taryba (Litewska Rada Narodowa), na której czele stanął działacz ruchu niepodległościowego Antanas Smetona. 16 lutego 1918 r. rada proklamowała niepodległość Litwy. Niestety, na początku stycznia miasto zajęła Armia Czerwona i miesiąc później utworzono Litewsko-Białoruską Republikę Socjalistyczną (tzw. Litbiel). W wyzwoleniu Wilna pomogli Polacy. 19 kwietnia 1919 r. pod wodzą gen. Edwarda Rydza-Śmigłego zajęli miasto. Marszałek Józef Piłsudski wygłosił wówczas słynną odezwę *Do mieszkańców byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego*. Rada Najwyższa na paryskiej konferencji pokojowej próbowała podzielić Wilno i Wileńszczyznę etnicznie, pozostawiając miasto po stronie polskiej (tzw. linia Focha). Wojna polsko-bolszewicka doprowadziła do ponownego zajęcia Wilna przez Rosjan, jednak Piłsudski nie zamierzał się poddać. Naczelnik miał do miasta szczególny sentyment, co wyraził w słowach: „Miłe miasto. Miłe mury, co mnie dzieckiem niegdyś pieściły, co kochać wielkość prawdy uczyły, miłe miasto z tyłu, tyłu przeżyciami. Miasto – symbol i państwowej ongiś potęgi”.

Niedługo potem gen. Lucjan Żeligowski wraz ze swymi oddziałami zajął miasto. Utrzymywano wówczas, że był to akt samowoli i buntu, choć faktycznie Żeligowski działał z polecenia Piłsudskiego. W ten sposób utworzono tzw. Litwę Środkową. Ponieważ na tym terenie dominowała

Kup książkę

Poleć książkę

ludność polska, decyzją Sejmu przyłączyła ją do Polski. Tego posunięcia z kolei nie wybaczyli marszałkowi Litwini, uznając Polaków za zdrajców, którzy skradli im stolicę.

W okresie międzywojennym nową stolicą litewską ustanowiono Kowno. W Wilnie natomiast w tym czasie reaktywowano uniwersytet, któremu nadano imię Stefana Batoro, powstawały kolejne uczelnie wyższe, wydawano prasę, odradzało się życie kulturalne miasta; powstała grupa literacka Żagary (działająca w latach 1931–34), która prezentowała postawę katastroficzną i krytykowała polski nacjonalizm. Należeli do niej m.in. przyszły noblista Czesław Miłosz i Teodor Bujnicki. Rozwijały się także kultury innych narodów zamieszkujących Wilno – powstał Instytut Badawczy Języka i Kultury Żydowskiej (YIVO) z filiami w Warszawie i Nowym Jorku, którego członkami byli m.in. Albert Einstein i Zygmunt Freud. Powoływano do życia teatry, grupy artystyczne i muzea. Prężnie działały organizacje litewskie i żydowskie.

Na mocy paktu Ribbentrop–Mołotow Litwa wraz z Wilnem ponownie została włączona w strefę wpływów ZSRR. 18 września 1939 r. do miasta wkroczyła Armia Czerwona. Rok później rozpoczęto deportacje ludności na Syberię, które łącznie objęły ponad 35 tys. osób. 21 lipca 1940 r. Sejm Ludowy proklamował powstanie Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, która z kolei w sierpniu „dobrowolnie” weszła w skład ZSRR. W czerwcu 1941 r., realizując plan „marszu na Wschód”, miasto ponownie zajęli Niemcy. Okres hitlerowskiej okupacji to czas krwawych represji i eksterminacji miejscowej ludności, zwłaszcza żydowskiej. Wspierani przez nacjonalistyczne litewskie jednostki Niemcy wymordowali ponad 90% litewskich Żydów. Głównym miejscem kaźni były podwileńskie Ponary (Paneriai). Zbrojny opór stawiła Armia

Krajowa i oddziały żydowskiej Zjednoczonej Organizacji Partyzanckiej. Formacje litewskie walczyły głównie przeciw Armii Czerwonej (np. leśni bracia), choć okupacja przyniosła też bratobójcze walki między narodami, które dotąd w mniejszej lub większej harmonii żyły obok siebie. W lipcu 1944 r. AK rozpoczęła powstanie w Wilnie, dzięki któremu objęła kontrolę nad miastem. Jednak wolnością nie cieszone się długo – wkrótce ponownie zajęli je Rosjanie, a NKWD aresztowało wszystkich polskich żołnierzy i oficerów.

Razem z Armią Czerwoną nadeszli przedwojenni litewscy działacze komunistyczni z Antanasem Sniečkusem na czele. Tworzenie nowego ustroju rozpoczęto od repatriacji ludności polskiej do Polski (objęła ona ok. 170 tys. ludzi). Ruszyła też odbudowa Wilna, poddana duchowi radzieckiej „finezji” architektonicznej. Pozostałością po niej jest pandemonium blokowisk wokół centrum i na przedmieściach Wilna.

Odwilż przyniósł dopiero koniec lat 80. W 1988 r. utworzono organizację *Sąjūdis*, której członkowie dążyli do odzyskania niepodległości Litwy. Jej liderem był prof. Vytautas Landsbergis. Stopniowo ruch zaczął osiągać sukcesy – pod presją społeczeństwa władze komunistyczne zezwoliły na odprawianie nabożeństw w kościołach, przywrócono litewską flagę (żółto-zielono-czerwoną) oraz godło państwowe. W Wilnie i innych miastach odbywały się wielotysięczne antyradzieckie demonstracje. W 1991 r. Moskwa zdecydowała się użyć siły wobec zbuntowanej republiki. Do Wilna ruszyła rosyjska armia (włącznie z czołgami). Przypuszczono atak na wieżę telewizyjną. Wojskowa okupacja trwała kilka miesięcy, jednak po puczu Janajewa w Moskwie żołnierzy wycofano. Od tego momentu kolejne państwa zaczęły oficjalnie uznawać istnienie Litwy na arenie międzynarodowej.

Kup książkę

Poleć książkę

Lata 90. XX w. to czas powrotu do dawno utraconej równowagi. Zburzono pomniki bohaterów minionego ustroju, a miasto zaczęło stopniowo podnosić z ruin. Zgodnie z planami udało się zrekonstruować Zamek Dolny, który w 2013 r. udostępnił zwiędającym. Dziś na baszcie Giedymina dumnie powiewa symbol niepodległości – flaga litewska.

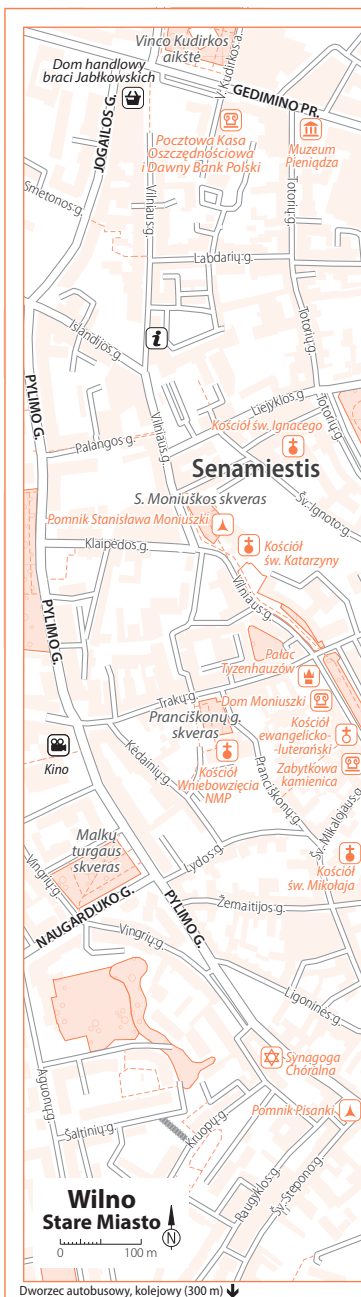
Warto zobaczyć

Wileńskie **Stare Miasto** 📍 w 1994 r. zostało wpisane na listę UNESCO.

Wokół Góry Zamkowej

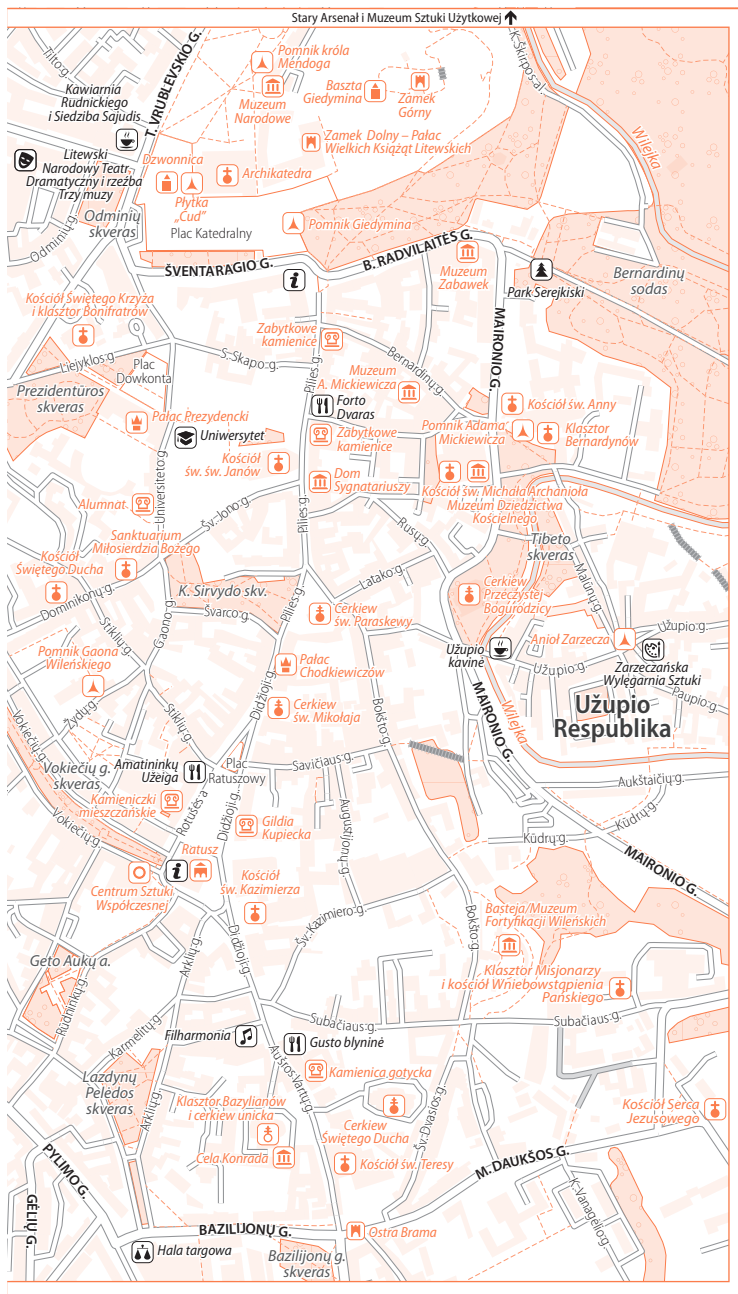
Zamek Górny

Zamek Górny (Aukštutinė pilis) powstał już w czasach Giedymina, po przeniesieniu stolicy – ze Starych Trok do Wilna – w 1323 r. Pierwsze zabudowania, które wyrosły na wznoszącej się 48 m ponad poziom terenu górze były drewniane. Murowane umocnienia zbudował dopiero na początku XV w. książę Witold. W efekcie powstał zamek otoczony kamiennym murem o długości 320 m, z trzema wieżami. Zachodnia wieża – zwana **Basztą Giedymina** (Gedimino pilis; 📍 V–IX pn.–nd. 10.00–19.00, X–IV wt.–nd. 10.00–17.00; bilety: 2,03/1,01 EUR) – dotrwała do naszych czasów w doskonałym stanie. Jest to trypoziomowa budowla na rzucie ośmiokąta wzniesiona z czerwonej cegły. Wewnątrz umieszczono ekspozycję muzealną. Turyści wchodzą jednak na wieżę głównie z uwagi na niezwykłą panoramę rozciągającego się poniżej starego miasta (kto chce zaoszczędzić kilka euro, zadowolony się widokiem z tarasu u podnóża baszty). We wschodniej części wzgórza znajdują się częściowo zrekonstruowane fragmenty gotyckiej rezydencji władców. Na górę – od placu Katedralnego – prowadzi strome podejście. Wjechać można tu także **kolejką**, kursującą z dziedzińca

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Lubisz podróżować samodzielnie? Chciałbyś poznać historię, kulturę i przyrodnicze atrakcje odwiedzanych krajów, regionów i miast? Seria **Bezdroża Classic** powstała z myślą o Tobie! Ten przewodnik pomoże Ci zaplanować wyjazd, stanie się Twoim wiernym towarzyszem podróży i zapewni pasjonującą lekturę także po powrocie!

W przewodniku:

- niezbędne informacje praktyczne i krajoznawcze
- szczegółowe opisy regionów, miejscowości, zabytków i obiektów przyrodniczych
- kalendarium wydarzeń kulturalnych
- liczne ciekawostki
- przydatny słowniczek

28 map i planów

5 propozycji tras rowerowych

6 propozycji tras samochodowych

zobacz koniecznie

niezbędnik turysty

przejrzysty układ

mapy z oznaczeniem atrakcji

polonika

Nr katalogowy: 25446

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900

0 601 339900

📍 <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
📍 <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
📍 <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-283-0124-5

9 788328 301245 >

Cena 34,90 zł

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

- 1. ZAREJESTRUJ SIĘ**
- 2. PREZENTUJ KSIĄŻKI**
- 3. ZBIERAJ PROWIZJĘ**

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>